

דברים שנשא לייבוש באירוע משפחתי במלאת לו תשעים

2003

כשהציע לי יואב לספר משהו במסיבה חשבתית: מה אפשר לספר לציבור המגוון הזה שבא לכבד אותי ביום הולדתי, שלא מגיע לו שאעסיק אותו יותר מדי בדיבורים... הרי אם אקדיש משפט אחד לכל אחת משנות חיי, זה כבר מצטבר ליותר מדי...

אגע לכן בקיצור בלבד בשורשים המשפחתיים שלי. אעלה קצת זיכרונות מהילדות כפי שנשתמרו בזיכרוני, ועל השנים הבאות אחר כך.

אבי ואמי הכירו ונישאו באמצעות שידוך. משפחתה של אמי גרה בכפר קטן, ורבה שמו. אביה היה בעל אטליז, אשר סיפק בשר לתושבי הסביבה. באשר לאבי – לאורך כל שנות נעוריו ועד למועד נישואיו למד בישיבה.

כמנהג הימים ההם, על אבי הכלה לספק מזונות לזוג הצעיר לפרק זמן מסוים.

אבי היה עילוי בתורה. אני זוכר אותו יושב תמיד ליד השולחן וספר תלמוד או משנה לפניו. הוא ידע את התנ"ך כולו בעל-פה. אבי קיבל סמכות להיות רב ובזכות זה שוחרר מחובת השירות בצבא הפולני. הם היו שלושה אחים במשפחה. אח אחד היגר לרומניה. בתו, חסיה אלון, חיה מזה שנים בקיבוץ שער העמקים. כיום בוודאי קרובה ל-95.

להוריו של אבי – סבא וסבתא שלי – היה בית מלון עם חצר גדולה. הגויים היו מתאכסנים בה עם עגלותיהם וסוסיהם. לאחר מות הסבים עברה הנהלת המלון לאבי, אך נראה שהעיסוק הזה לא תאם את אופיו, וניהול המלון עבר לידי אחיו הצעיר, תמורת סכום כסף שהלך ואזל במשך הזמן.

המצב הכלכלי הלך והתדרדר וצריך היה לחפש מקורות הכנסה אחרים. אבי מצא עבודה בבית חרושת לסבון. אחר כך היה אחראי בטחנת קמח, מרוחקת מקרמניץ עירנו כ-15 קילומטר. אבא היה צמוד למקום כל ימות השבוע, גם בשבתות.

בימי ראשון (יום השבת הנוצרי), כשהטחנה הייתה שובתת, היה אבא מביא העירה, יחד עם בעל עגלה, את הקמח שהאיכרים הפרישו במשך השבוע, ומכר אותו בחנויות. את הפדיון היה מביא לבעל הטחנה. את המשכורת הדלה הביא לאמא, שתמיד התאוננה שלא מספיק לה לצורכי הבית למשך שבוע ימים... לפנות ערב היה אבי חוזר לטחנת הקמח. רק בחגי ישראל הטחנה לא עבדה, וכך אבא היה נשאר מעט בבית.

היינו חמישה ילדים במשפחה. המבוגרת ביותר – חיה, למדה בבית ספר תיכון פולני. היא הייתה תלמידה כישרונית מאוד, ובחופשות יצאה לבילויים, וגם עבדה בבית החרושת לשוקולד כדי לעזור בכלכלת הבית. למרות הרוח האנטישמית ששררה בבית הספר, התלמידים וגם המורים אהבו אותה מאוד. היא עזרה בהכנת שיעורים והתלמידים, בתמורה, השאילו לה ספרי לימוד שלא יכלה לקנות לעצמה. ב-1936, שנה לאחר עלייתי ארצה, עלתה חיה לארץ, לאחר שעברה קיבוץ-הכשרה מטעם הסתדרות "החלוץ".

אחותי השנייה היא פוליה, אימן של מרים וגילה. בניגוד לחיה, פוליה הייתה נערה חברותית ביותר. בבית תמיד היו חברותיה באות והולכות. פוליה גם אהבה מאוד לקרוא ספרים. היא למדה באותו בית ספר בו למדה חיה. אחרי קבלת תעודת הגמר נסעה פוליה לוורשה ועבדה כפקידה בהוצאת ספרים פולנית. היא הכירה שם את חברי מרכז "החלוץ" בפולין ובעזרתם טיפלה בהבאת ההורים ארצה. פוליה עלתה לארץ ב-1932, במסגרת נבחרת ה"מכבייה" הראשונה. היא הגיעה לקיבוץ גבעת השלושה, למדה בסמינר הקיבוצים גננות, ועבדה בקיבוץ בבית הילדים.

הגיע הזמן לעזוב את הקן. אני יוצא להכשרה בצ'נסטוחובה, לחווה חקלאית. למדנו חקלאות מהי וגם עבדנו בכל מיני עבודות מזדמנות תוך כדי המתנה לעלייה, שבוששה לבוא, שכן מספר רישיונות העלייה שהקציבה ממשלת המנדט ליישוב היה מוגבל מאוד. בינתיים נשלחתי על ידי התנועה להדריך בקיבוצים צעירים אחרים.

בינואר 1935 עליתי ארצה עם קבוצת חברים מקיבוץ ההכשרה. מהאנייה הגענו ישר למושבה חדרה והיינו שקועים במאבק על כיבוש יום עבודה. הייתי הולך שעה וחצי ברגל כל בוקר עד שהגעתי לפרדס, ואז מתחיל יום עבודה מפרך של עידור מתחת לעצי התפוזים, תחת עינו הפקוחה של משגיח הפרדס. כל זה תוך חתירה מתמדת לעלייה להתיישבות.

שנת העלייה על הקרקע, 1937, הייתה שנת מאורעות דמים. בלילות היו התקפות של כנופיות שנדדו בסביבה. מדריך הקיבוץ, חבר משמר העמק, נרצח בדרכו הביתה מג'וערה. שני חברינו, אפרים ולולק, נרצחו בדרכם מהעבודה הביתה.

ב-14 ביולי 1938 הותקפה ג'וערה על ידי עשרות פורעים ערבים, בפיקוד קצינים עיראקים. הם הקיפו את הגדר, אך נהדפו תוך גילויי גבורה של חברי הקיבוץ. אני שימשתי קשר-אתת, ובאמצעות פנס מורס, תוך כדי התקפה, העברתי שדרים לעמק – לשריד ולכפר החורש. הידיעה הועברה לאחר מכן אל מפקדת ההגנה בתל אביב. בתום ההתקפה הגיע לנקודה כוח תגבורת בפיקודו של משה דיין.

בשנת 1938 עברנו מג'וערה אל נקודת הקבע בעין השופט. עבדתי כעגלון והייתי מוביל ציוד בחצר באמצעות עגלה ושתי פרדות. לצדי, לעתים, ישב אפרים, אז ילד קטן שאהב להחזיק את המושכות. אז גם נוצר הקשר ביני לבין יהודית. מאוחר יותר נסענו לתל אביב לבקר את הוריי ושם גם נישאנו. במשך השנים המשפחה גדלה. נולדו ילדים, ולצד כל הקשיים בדרך הייתה שמחה בלב. זכינו גם לנכדים ולנינים.

הרבה שנים עבדתי ברפת. בינואר 1976, בהמלצתו של אורי, עברתי לעבוד בבית החרושת משנקים. וכך זה נמשך, אם כי בשעות מופחתות, עד היום הזה!

במשך השנים טיילנו יהודית ואני לא מעט בחו"ל והרבה מאוד במסגרת החוג לידיעת הארץ, וכך אנו מקווים עוד להמשיך.

תודה לכולכם שבאתם לחגוג עמנו. זה גורם לנו התרגשות רבה ושמחה גדולה להיות אתכם כאן היום.

לייבוש